

West # 2

Special: Bijeenkomst van Leergemeenschap West-Nederland

Water- en Ruimteberichten

Deze uitgave is een samenwerking tussen

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Oktober 2014 | wvl1014lv045

Foto: Ivo Vrancken

Inhoud

Verdieping

Een verslag van de leerbijeenkomst Water en Ruimte van regio West, op 30 september bij Waternet Amsterdam

Terugkijken met...

Toos Lander (senior beleidsmedewerker bij het hoogheemraadschap van Delfland en lid van het kernteam) blikt terug op de leerbijeenkomst

Reacties van deelnemers

Henny Schippers (adviseur Water en ruimte) en Bastiaan Vlierboom (stedenbouwkundige en (landschaps)architect) aan het woord

De Gouden Tip

Jaap Korf (hoogheemraadschap Delfland) geeft tips

Agenda

6 november 2014

Vijfde Nationaal Deltacongres

Locatie: De Rijtuigenloods, Amersfoort

11 november 2014

Bijeenkomst leergemeenschap Noord

Locatie: Provinciehuis, Leeuwarden

Verdieping

Op weg naar de stad van morgen

Dat bleek de rode draad van de bijeenkomst van de leergemeenschap Water en Ruimte regio West op 30 september bij Waternet in Amsterdam. Kasper Spaan van Waternet lichtte toe hoe Amsterdam samen met burgers, bedrijven en organisaties werkt aan maatregelen om wateroverlast door hevige neerslag in de toekomst te voorkomen. En Jaap Korf van hoogheemraadschap Delfland vertelde hoe binnen de Delftse wijk Zuidoost wordt gewerkt aan een integrale aanpak van de water- en groenopgaven.

Stedelijke verdichting, een groeiend areaal verhard oppervlak en klimaatverandering met een toenemende kans veel neerslag in korte tijd zorgen ervoor dat Amsterdam steeds vaker kampt met wateroverlast. Een goed voorbeeld is de overlast die ontstond op 28 juli dit jaar, toen een hevige bui over Amsterdam trok. Straten stonden blank, souterrains liepen onder en tunnels en parkeergarages kwamen vol water te staan. Voor Waternet reden om na jaren praten over het voorkomen van wateroverlast echt aan de slag te gaan en het project Amsterdam Rainproof te starten. Dit is gericht op het vergroten van de 'sponswerking' van het stedelijke gebied.

“Eindeloos discussiëren over mogelijke ‘beren op de weg’ levert weinig op en het werkt eigenlijk altijd beter als partijen gewoon beginnen.”

Veel kleinschalige oplossingen

Aangezien het vergroten van de sponswerking in een bestaand stedelijk gebied lastig is, richt het project zich op veel, kleinschalige en fijnmazige oplossingen met als motto 'elke druppel telt'. Daarbij kan het gaan om vegetatiedaken, regentonnen, een andere inrichting van de openbare ruimte, groen als waterbuffer et cetera. Om al deze maatregelen te realiseren wil Waternet aanhaken bij allerlei andere initiatieven en intensief gaan samenwerken met burgers, bedrijven, organisaties zoals woningbouwcorporaties en bijvoorbeeld de verschillende gemeentelijke diensten die actief zijn in de openbare ruimte. Ook wil Waternet al deze partijen stimuleren om zelf met wateroverlastbeperkende maatregelen aan de slag te gaan.

Natte voeten

Waternet zet ook in op het vergroten van de bewustwording dat het voorkomen van wateroverlast een gezamenlijke opgave is? Verder wil het een discussie starten hoe we in de toekomst willen omgaan met water in de stad? Zijn natte voeten of een straat die tijdelijk blank bijvoorbeeld erg en valt dit onder overlast? Daarnaast wil het ook onderzoeken hoe regenwater voor allerlei nuttige toepassingen kan worden benut. Het plan is om een netwerkorganisatie te ontwikkelen, waar iedereen zich bij kan aansluiten met plannen en initiatieven die bijdragen aan het 'waterbestendig' maken van Amsterdam. Het uiteindelijke doel is ervoor te zorgen dat alle ingrepen in stedelijk gebied straks 'rainproof' worden gedaan.

“Aangezien het vergroten van de sponswerking in een bestaand stedelijk gebied lastig is, richt het project zich op veel, kleinschalige en fijnmazige oplossingen met als motto ‘elke druppel telt.’”

Integrale oplossingen

In 2009 werd het bestemmingsplan voor het noordelijke deel van de Delftse TU-wijk vernietigd, omdat groen en water onvoldoende waren meegenomen. Voor de gemeenteraad was dat aanleiding om voor een andere aanpak te kiezen. Besloten werd een plan te maken voor de hele TU-wijk - waar de komende jaren onder andere een groot aantal nieuwe studentenwoningen en bedrijven wordt gebouwd - en integrale oplossingen te zoeken voor de groen- en waterstructuur. Daarvoor is in 2011 het project Groenblauw gestart, waarvoor de gemeente intensief samenwerkt met het hoogheemraadschap van Delfland, de TU Delft, woningbouwcorporaties en burgers.

Kansenkaart

Belangrijke 'groene' doelen van het project zijn het creëren van meer ecologisch en beleefbaar groen, maar ook de realisatie van functioneel groen om hittestress in de toekomst te voorkomen. Bij de 'blauwe' opgaven gaat het onder andere om het voorkomen van wateroverlast, het creëren van voldoende waterberging voor de lange termijn en het verbeteren van de waterkwaliteit, de biodiversiteit en de ruimtelijke kwaliteit. Om deze doelen te concretiseren hebben de betrokken partijen gezamenlijk een kansenkaart gemaakt met totaal 180 mogelijke maatregelen.

Toon lef

Kenmerkend voor het project is dat er vooraf een gezamenlijke ambitie is vastgelegd, maar er geen uitvoeringsprogramma is. Het idee is dat elke partij bij iedere ontwikkeling in het gebied nagaat welke 'maatregelen' kunnen meeliften. De gemeente treedt daarbij op als regisseur. Volgens Jaap Korf van Delfland vergt deze werkwijze onder meer dat partijen elkaar op de hoogte houden, ook als iets niet lekker loopt. Verder is zijn ervaring dat eindeloos discussiëren over mogelijke 'beren op de weg' weinig oplevert en het eigenlijk altijd beter werkt als partijen gewoon beginnen. Zijn advies is dan ook 'toon lef en ga het gewoon doen'.

“Het plan is om een netwerkorganisatie te ontwikkelen, waar iedereen zich bij kan aansluiten met plannen en initiatieven die bijdragen aan het ‘waterbestendig’ maken van Amsterdam.”

Terugkijken met...

Twee praktijkverhalen over ruimtelijke adaptatie

De projecten Amsterdam Rainproof en Delft Zuidoost stonden centraal tijdens de bijeenkomst van de leergemeenschap Water en Ruimte van 30 september bij Waternet in Amsterdam. Toos Lander, senior beleidsmedewerker bij het hoogheemraadschap van Delfland, was als lid van het kernteam betrokken bij de voorbereiding van de bijeenkomst. Met haar blikken we terug.

“Ik vond de presentaties allebei erg boeiend. Het verhaal over Delft Zuidoost ken ik natuurlijk goed, omdat mijn collega Jaap Korf daar zo intensief bij betrokken is. Het aansprekende van dit project is dat het heel goed laat zien hoe belangrijk kennis van je watersysteem is. Kennis die bij ons in eerste instantie niet volledig was. Zo wisten we als Delfland in het begin onvoldoende welke problemen er in het betreffende gebied speelden. Pas toen we beter inzicht hadden in dat deel van ons watersysteem kwam het besef dat het combineren van ‘groene’ en ‘blauwe’ opgaven allerlei kansen biedt.

Vinger aan de pols

Lander vervolgt: “Het project laat ook goed zien dat je met samenwerking veel kunt bereiken. Sinds de verschillende partijen zoals de gemeente, het waterschap, de TU de ontwikkelaars en de bewoners met elkaar in gesprek zijn, zie je dat er veel meer gedacht wordt aan gezamenlijke, integrale oplossingen. Iedereen is nu alert om kansen die zich voordoen te benutten. Het is in de loop van de tijd ook steeds meer een gemeenschappelijk project geworden. Dat er in een vroeg stadium al een gemeenschappelijke ambitie is geformuleerd, heeft daar zeker aan bijgedragen. Verder is voor dit soort projecten belangrijk dat er mensen zijn, zoals Maartje Scholten van de gemeente Delft en mijn collega Jaap Korf, die continu de vinger aan de pols houden.

“Het aansprekende van dit project is dat het heel goed laat zien hoe belangrijk kennis van je watersysteem is.”

Alert blijven

“De presentatie van Kasper Spaan over Amsterdam Rainproof vond ik ook interessant. Ik vond het erg prettig om te horen hoe zij met ruimtelijke adaptatie bezig zijn, ook al richten ze zich voorlopig vooral tot het beperken van wateroverlast in de stad. Zelf ben ik nog aan het uitzoeken hoe we als Delfland meer handen en voeten kunnen geven aan een klimaatbestendige inrichting. Wat me aanspreekt is hun streven om andere partijen enthousiast voor het onderwerp te maken, zodat deze partijen vervolgens zelf aan de slag gaan met wateroverlastbeperkende maatregelen. Dat lijkt me een goed uitgangspunt, ook al zal je zelf altijd alert moeten blijven en voortdurend moeten volgen of de gewenste maatregelen inderdaad worden getroffen.”

Enthousiasmerend

“Ik heb Kasper Spaan ondertussen uitgenodigd om een keer door te praten over het project. Wat zijn hun doelstellingen? Hoe gaan ze het straks concreet invullen? En lukt het ook echt om andere partijen straks een deel van uitvoering te laten doen? Want ook al was het echt een enthousiasmerend verhaal, het was voor mij toch nog te globaal om er echt lering uit te kunnen trekken. Wat dat betreft vind ik het ook jammer dat er na de pauze weinig uit de discussieronde over Amsterdam Rainproof kwam. Dat had voor een deel met de groepsgrootte en de opzet te maken. Doordat er werd gekozen voor een voorstelronde, waarbij iedereen kort inging wat hij of zij uit de presentatie had gehaald, was er geen tijd meer voor een inhoudelijke discussie.”

Meer tijd voor discussie

“Gelukkig liep dat bij de andere groep beter en was er echt sprake van een gelijkwaardig gesprek. Dat past veel meer bij het idee van de leergemeenschap dat iedereen wat kan halen en brengen en dat deelnemers de dingen die ze op de bijeenkomst horen in hun eigen werk kunnen toepassen. Om dat te garanderen, moeten we een volgende keer de presentaties misschien wat compacter houden en meer tijd inruimen voor discussie.”

“Sinds de verschillende partijen zoals de gemeente, het waterschap, de TU de ontwikkelaars en de bewoners met elkaar in gesprek zijn, zie je dat er veel meer gedacht wordt aan gezamenlijke, integrale oplossingen.”

Reacties van deelnemers

“Inspirerend en lekker concreet”

Met die woorden van Henny Schippers, adviseur Water en ruimte bij waterschap Rivierenland, de bijeenkomst van de leergemeenschap samen. “Ik vond het erg leuk en inspirerend om te ervaren dat je vergelijkbare vraagstukken op heel verschillende manieren kunt aanpakken. Waternet probeert wateroverlast bijvoorbeeld te minimaliseren door heel veel kleine projecten te stimuleren, terwijl in Delft eerst gezamenlijk een ambitie en een lijst met bijna twee honderd kansen zijn vastgesteld. Tegelijkertijd zijn er ook duidelijke overeenkomsten: toon je ambities en heb het lef om ook buiten de gebaande paden oplossingen te zoeken.”

Voor Schippers is het de eerste keer dat ze een bijeenkomst van de leergemeenschap bijwoont. Ze is vooral gekomen om informatie op te halen: “Bij Rivierenland ben ik samen met collega’s het concept van de klimaatbestendige stad aan het vormgeven. Ook zoeken we uit wat de deltabeslissingen voor ons betekenen. Daarom was ik erg benieuwd naar de aanpak en ervaringen van anderen. Verder ken ik als inwoner van Amsterdam het gebied van Waternet van dichtbij. Ik was benieuwd hoe zij hun aanpak hebben toegesneden op de specifieke situatie in de hoofdstad. Het concrete van de presentaties sprak me erg aan. Verder vond ik het inspirerend om met mensen uit verschillende vakgebieden over watervraagstukken te praten en mijn netwerk te verbreden.”

“Hoe zorg je dat mensen hun gedrag veranderen?”

Met die vraag in zijn hoofd verliet Bastiaan Vlierboom, stedenbouwkundige en (landschaps)architect, de bijeenkomst van de leergemeenschap Water en Ruimte. “De oplossingen voor watervraagstukken zijn vaak voor de hand liggend, maar het lastige is om ze op de agenda krijgt. Neem het verhaal over Amsterdam Rainproof. Hoe stimuleer je bijvoorbeeld dat stedenbouwkundigen, rioleringsmensen en mensen van de groenvoorziening voortaan ook nadenken over het beperken van wateroverlast? Als je ze inschakelt bij een speciaal project zal dat wel lukken, maar hoe zorg je ervoor dat ze het ook in hun dagelijkse werk gaan doen. Immers, ook professionals zijn vaak gewoontedieren die de dingen doen zoals ze gewend zijn om ze te

doen. Natuurlijk had ik het antwoord op mijn vraag graag gehoord, maar ook zonder dat antwoord vond ik het een leuke bijeenkomst. Zo vond ik het alleen al leuk om te zien hoe mensen met verschillende achtergronden over dit soort onderwerpen praat.”

De Gouden Tip

Zorg als waterschap dat je je eigen watersysteem goed kent

Als je goed weet welke knelpunten er in je watersysteem zitten, kun je als waterschap veel sneller aanhaken bij initiatieven van andere partijen die aan deze knelpunten raken. Dat is de ervaring van Jaap Korf van hoogheemraadschap Delfland. Bij het project Delft Zuidoost heeft hij ook ontdekt dat de problemen van anderen – ook als je als waterschap niet direct een probleem hebt – kansen bieden om mee te liften en maatregelen te treffen die anders lastig zouden zijn door te voeren.

Enthousiasme helpt

Als je een samenwerkingsproject tot een succes wil maken, is het belangrijk om als ‘trekker’ iemand te kiezen die bevlogen en enthousiast is en anderen kan stimuleren.

Ga uit van een positieve boodschap

Om mensen ‘mee te krijgen’ is het goed om uit te gaan van een positieve boodschap. Verder is het belangrijk om betrokkenen een helder handelingsperspectief te bieden. Maak duidelijk hoe zij kunnen bijdragen aan de beoogde doelen en maak ze enthousiast met aansprekende, en het liefste nieuwe, voorbeelden.

Kies voor een afgebakende en aansprekende boodschap

Dat zegt Kasper Spaan van Waternet naar aanleiding van de vraag waarom Waternet niet naar klimaatadaptatie kijkt, maar alleen naar het voorkomen van wateroverlast door hevige neerslag. Volgens Spaan is hiervoor bewust gekozen omdat wateroverlast burgers ‘raakt’ en je met een duidelijke, afgebakende boodschap mensen in beweging kunt krijgen. Dat neemt niet weg dat Waternet de komende tijd zal bekijken in hoeverre andere aspecten van klimaatadaptatie mee kunnen liften met de aanpak van wateroverlast.

Benut mogelijkheden van duurzaamheidscertificaten

Steeds meer project- en gebiedsontwikkelaars werken met duurzaamheidscertificaten zoals BREEAM. Dit soort certificaten biedt de mogelijkheid om de aandacht voor water een structureler plek te geven

